

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

зі спеціальності 6.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за освітньою програмою: «Фінанси, фінансовий менеджмент та страхування»
за темою:

«ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ В УКРАЇНІ»

(назва теми)

Виконавець:

студент ЦЗтаВФН

Драченко В. В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Хомутенко А. В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. За даними низки міжнародних організацій Україна має досить високі індекси міжнародної економічної глобалізації, інтегрованості в світову економіку та водночас – низькі індекси конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Економіка України дедалі більше інтегрується в світову економіку, однак при цьому вона стає більш вразливою перед глобальними викликами і загрозами, що обумовлює необхідність проведення структурних реформ, зміцнення політичної стабільності, забезпечення інноваційного розвитку, вдосконалення організаційно-правових засад і підвищення ефективності державного управління економікою.

За офіційними даними в структурі валового внутрішнього продукту України частка експортно-імпортних операцій складає близько 50%, при цьому імпортні переважають. Саме тому обрані засоби тарифного регулювання зовнішньоторговельних відносин взагалі та діючий механізм оподаткування імпортних операцій зокрема відіграють надзвичайно важливу роль. Держава використовує податки як інструмент державного регулювання обсягу та структури імпортних операцій з урахуванням інтересів національних товаровиробників і споживачів. У цьому контексті питання про подальше вдосконалення механізму оподаткування імпортних операцій виступає необхідною і обов'язковою умовою ефективного державного регулювання зовнішньої торгівлі та забезпечення економічного розвитку країни.

Роль податкового регулювання зовнішньоекономічних операцій в економіці сучасної держави зумовила увагу вчених до дослідження проблеми справляння податків з експортно-імпортних операцій. Результати цих досліджень знайшли відображення в зарубіжній і вітчизняній літературі. Підходи вчених до аналізу ролі держави в регулюванні експортно-імпортних операцій відображені в роботах С. Брю, Д. Кейнса, Ф. Ліста, К. Макконнела, М. Портера, П. Самуельсона, А. Баскакової, Г. Вознюка, Г. Дроздової, А. Загороднього, Я. Машталір, С. Мочерного, І. Паски, В. Покровської, В. Рибалкіна, В. Третьяка, О. Яворського, І. Багрової, В. Бурмістрова, К. Холодова, Г. Дроздової, В. Новицького, Ю. Лисенка, І. Луценко, П. Єгорова, А. Козаченко, В. Бесєдіна, І. Бураковського, В. Волошина, А. Кредісова, В. Онищенко, А. Румянцева, В. Сіденка, С. Соколенко, А. Чухно, М. Павловського, О. Шниркова, О. Рогача, А. Філіпенка та ін.

Незважаючи на достатню вивченість проблем податкового регулювання зовнішньоекономічних операцій, в даний час немає чіткої стратегії.

Усе це обумовлює актуальність теми бакалаврської роботи.

Метою роботи є дослідження теоретико-організаційних, нормативно-правових засад, а також практики оподаткування імпортних операцій, що дозволить розробити рекомендації з їх удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені та вирішені такі завдання:

- дослідити сутність зовнішньоекономічної діяльності та визначити види зовнішньоекономічних операцій;
- охарактеризувати імпортні операції як об'єкт державного регулювання;

- розкрити склад податків з імпорتنих операцій і механізм їх справляння;
- проаналізувати динаміку та структуру імпорту в Україні;
- провести моніторинг податкових надходжень з імпорتنих операцій до Державного бюджету України;
- оцінити ефективність дії механізму оподаткування імпорتنих операцій в Україні;
- вивчити зарубіжний досвід справляння податків з імпорتنих операцій та запропонувати напрямки його адаптації до вітчизняної практики;
- сформулювати пропозиції з підвищення ефективності оподаткування імпорتنих операцій в Україні.

Об'єктом дослідження є економічні відносини, що виникають у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Предметом дослідження є теоретико-організаційні, нормативно-правові та прикладні засади оподаткування імпорتنих операцій в Україні.

Методи дослідження. Основу дослідження склали діалектичний метод пізнання, що передбачає вивчення економічних процесів в їх постійному розвитку, взаємозв'язку і взаємозумовленості, а також такі загальнонаукові методи, як аналіз і синтез, порівняння й угруповання, графічних зображень, системний підхід та ін. У роботі використано морфологічний аналіз (для уточнення понятійного апарату), методи упорядкування (у дослідженні нормативно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності), структурний аналіз (для розкриття особливостей імпорتنих операцій), графічний метод (для візуалізації результатів дослідження), табличний метод (для зведення статистичних даних).

Інформаційна база роботи. Нормативно-правову основу бакалаврської роботи становлять акти конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, фінансового, зовнішньоекономічного, митного, валютного законодавства України, міжнародні договори України, акти міжнародного права та інші нормативно-правові акти, що регулюють зовнішньоекономічні відносини загалом і процес оподаткування імпорتنих операцій зокрема.

Емпірична основа дослідження ґрунтується на вивченні й узагальненні статистичних даних Міністерства фінансів України, Державної служби статистики, Державної податкової служби та інших органів і установ.

Структура роботи обумовлена метою і завданнями дослідження. Робота складається із вступу, трьох розділів, у яких об'єднано вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (79 найменування). Загальний обсяг становить 69 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти оподаткування імпорتنих операцій**» розкриваються сутність та визначаються види зовнішньоекономічних операцій, досліджуються імпорتنі операції як об'єкт державного регулювання, а також механізм справляння податків з таких операцій. Заслуговує на увагу проведений автором аналіз нормативно-правового забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

У другому розділі «**Аналіз практики оподаткування імпорتنих операцій в Україні**» увагу приділено аналізу динаміки та структуру імпорту в Україну, його значенню для національної економіки. Розглянуто стан податкових надходжень до державного бюджету України податків з імпорتنих операцій. Проаналізовано фіскальну та регулюючу ефективність ПДВ, акцизного податку, мита.

У третьому розділі «**Напрямки вдосконалення механізму оподаткування імпорتنих операцій**» досліджено світовий досвід оподаткування імпорتنих операцій та запропоновані шляхи його адаптації до вітчизняної практики. Визначено напрями вдосконалення механізму оподаткування імпорту в Україні.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення мети роботи. До найголовніших з них можна віднести:

У процесі державного управління зовнішньоекономічною діяльністю взагалі та імпортною зокрема переважно використовуються економічні методи. Це пояснюється господарським характером зовнішньоекономічної діяльності. Аналіз законодавства та практики його застосування свідчить про єдність адміністративних та економічних засад у сфері державного управління зовнішньоекономічною діяльністю. Держава використовує податки як найважливіший інструмент державного регулювання і стимулювання.

Стимулювання імпорту варто проводити лише задля розвитку експортоорієнтованого виробництва, забезпечення внутрішньої потреби ринку у певному товарі, стимулювання конкуренції на внутрішньому ринку між іноземними і вітчизняними фірмами та здійснення товарної інтервенції. Стимулювати необхідно лише імпорт стратегічних товарів, до яких віднесено: критичний імпорт, інвестиційний імпорт, соціально значимий імпорт.

У сучасних умовах розвитку України першочерговими завданнями є формування оптимальної структури імпорту. Провівши оцінку теперішнього стану цього сектору, дійшли висновку, що: структура українського імпорту відображає високу залежність економіки країни від зовнішніх джерел постачання енергоносіїв; обсяги залучених прямих іноземних інвестицій є недостатніми для фінансування структурної перебудови економіки України. На обсяги і структуру вітчизняного імпорту впливають: стан економічного та політичного клімату в країні, корпоративні зв'язки українських імпортерів традиційних з іноземними контрагентами, особливості українського законодавства, функціонуючий механізм державного регулювання взагалі та оподаткування імпорتنих операцій зокрема.

Проведений аналіз показав, що імпорт у 2013-2015 рр. продемонстрував спад, проте починаючи з 2016 р. спостерігається нарощення імпорتنих закупок Україною, як всієї продукції так і окремих позицій. Так, у 2017 р. імпорт продукції АПК зріс на 10,5% порівняно з 2016 і досяг 4,3 млрд дол. США, а в 2018 р. – на 18,6% і становив 5,1 млрд дол. США. Важливу роль у динаміці імпорتنих операцій відіграли, як було доведено, податкові інструменти, які використовувались не лише з метою захисту національного товаровиробника, й а для наповнення державного бюджету України.

Обсяги надходжень ПДВ до бюджету з імпорتنих операцій зростали, що було спричинено інфляцією, девальвацією та зростання імпорту. Зауважимо, що надходження ПДВ з імпорتنих товарів суттєво перевищує надходження ПДВ з вітчизняних товарів. Аналогічні тенденції продемонстрували акцизний податок з імпорتنих операцій, на який припадало близько 40% усіх надходжень цього податку до бюджету. Товарна структура надходження акцизного податку засвідчила, що найбільше цього податку надходить від операцій по ввезенню на митну територію України пального. Щодо ввізного мита відмітимо, що найбільша його частка у податкових надходженнях державного бюджету була у 2015 р. – 10,71%. Відмітимо, що останніми роками зростають надходження до державного бюджету мита на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами, що зумовлена збільшенням обсягів таких операцій.

Найвищу фіскальну ефективність серед імпорتنих податків має ПДВ, частка якого у доходах державного бюджету України коливалась від 25,95% - у 2015 р. до 32,83% - у 2018 р. Слід зазначити, що фіскальна ефективність жодного з податків немала стійкої тенденції. Це, на наш погляд, в першу чергу зумовлені зміною обсягів ввезення у цей період підакцизних товарів. Крім того, не можна виключати вірогідність ухилення від сплати податків, адже ввізне мито має аналогічні тенденції – його фіскальна ефективність до 2015 р. зростала, а з 2016 по 2018 рр. – збільшилась. Загальна фіскальна ефективність усіх податків, що справляються з товарів та послуг, що імпортуються в Україну, також не відрізнялась стабільністю. А результати розрахунку коефіцієнта еластичності податків з імпорتنих операцій продемонстрували, що прорахунки у податковій політиці призвели до нееластичності податків на імпортні операції у 2016, 2018, 2019 рр.

Аналіз динаміки надходження до державного бюджету спеціального, антидемпінгового та компенсаційного мита засвідчив їх нестабільність. Їх впровадження були наслідком результатів проведення Україною антисубсидіарного розслідування щодо імпорту легкових автомобілів з Росії, ухваленням Урядом рішення про застосування спеціального мита на всі товари походженням з Російської Федерації за винятком імпорту вугілля, коксу, бензину, скрапленого газу та фармацевтичної продукції.

Проведений аналіз зарубіжного досвіду оподаткування імпорتنих операцій показав, що значна частина країн світу застосовує механізм диференційованого підходу до встановлення ввізних митних тарифів та ставок податків, які забезпечують оптимальності структури імпорту.

З метою підвищення ефективності податкового регулювання імпорتنих операцій необхідно: прискорити прийняття законодавчих актів, що визначають порядок встановлення та застосування заохочувальних мит, які будуть використовуватися в відношенні товарів інвестиційного призначення, що ввозяться на митну територію України в рамках відповідних інвестиційних угод; проведення гармонізації законодавства України із вимогами міжнародного та європейського права; забезпечити стимулювання лише імпорту стратегічних товарів, до яких віднесено: критичний імпорт, інвестиційний імпорт, соціально значимий імпорт; почати реальне використання антидемпінгових мит, які є досить ефективним і

основним інструментом захисту національних виробників; розробити методику розрахунку оптимального імпортного тарифу з позиції виконання ним стимулюючої і регулюючої функції; вдосконалення механізмів адміністрування імпортних податків.

АНОТАЦІЯ

Драченко В. В. «Оподаткування імпортних операцій в Україні».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.07072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

У роботі досліджено теоретичні аспекти оподаткування імпортних операцій. Проаналізовано динаміку та структуру імпорту в Україну. Проведено моніторинг надходжень до державного бюджету України податку на додану вартість, акцизного податку, мита. Здійснено оцінювання фіскальної та регулюючої ефективності цих податків в Україні. Визначено особливості справляння податків з імпортних операцій у окремих країнах світу, які можуть бути враховані у вітчизняній практиці. Запропоновано пріоритетні напрями вдосконалення механізму оподаткування імпортних операцій в Україні.

Ключові слова: зовнішньоекономічні операції, імпорт, оподаткування імпортних операцій, ПДВ, акцизний податок, мито.

ANNOTATION

Drachenko V. V. "Taxation of import operations in Ukraine"

Graduation work for the Bachelor's Degree in the specialty 6.07072 "Finance, Banking and Insurance". - Odessa National Economic University. - Odessa, 2020.

The theoretical and legal principles of the Accounting Chamber are considered in the paper. The effectiveness of the control and verification activity of the Accounting Chamber bodies in Ukraine is evaluated. The current methodological approaches to the control and verification activity of the Accounting Chamber are analyzed. The monitoring of the effective indicators of the control and verification activity of the Accounting Chamber was monitored and its effectiveness was determined. The world experience of functioning of the highest financial control bodies and the possibility of its adaptation in Ukraine is investigated. The priority directions of improvement of activity of the Accounting Chamber are offered.

Keywords: foreign trade, import, taxation of import operations, VAT, excise tax, customs duty.